

de Corpus Christi (c. S. VIII);⁴ més dades sobre aquest canvi en DECH IV, 218b9ss.

En la resta del territori català devia emprar-se *raor* o *rasor*, ara antiquat i substituït pel castellanisme *navaja*, pronunciat amb *ž* i de data bastant antiga: ja apareix en DTO. (1660): «*Navaja*: Navacula, *ae*» i com a nom d'una herba, «*Navaja* o *espasa de dos talls*: Xyris, -is, iris *agrestis*».⁵ A València s'ha adoptat amb *š*: *navaixa*, amb derivats *navaixada* 'cop donat amb una navalla', i *navaixeta* 'trempaplomes', que és també nom donat a un mollusc, espècie *Avicula tarentina*, segons Boscà (*Fauna val.*, p. 482), escrit allí com a *navegeta*.

D'altra banda, la forma *navaixo* «pequeño estanque --- para tener recogidas las aguas pluviales», que dona el valencià Escrig (de Lliria) en 1851 i que JCoromines (1962) va registrar en aquest sentit en el mateix poble i a Casinos,⁶ té a veure amb *navajo*, que l'aragonès Borao recull com a «balsa para el ganado», i amb el cast. *lavajo* «charca», que era una alteració de *navajo*. Segons DECH III, 608, s. v. *lavajo*, *navajo* fou un derivat de *nava*, d'origen sorotàptic, i primitivament devia tenir correspondències en català a judicar pels nombrosos topònims, *El Navall* o *El Navai*, p. ex. la *Serra del Navai* (oficialment amb -ll), prop del poble de Montseny, partida de Granollers; *Prat de Navall* en Josa (Solsona), *Torrent de Navall* en Arsèguel (Seu d'Urgell); i en deuen ser variants lleugeres *La Navatlla*, partida d'Àreu (Pallars), la *Font i Coll de Navaies* a Vandellòs (Falset), on es creu que existia una antiga població (JAmades, *Butlletí del C. Excurs. de Cat.*, 1933, 252, i BDC XXIII, 327); exemples semblants de topònims no falten en el territori gascó (veg. DECH III, 608b24).

¹ *Novalla* en Echo i Ansó, *novallo* en Panticosa, *novalleta* a la Vall de Tena i Ayerbe; *navalla* a l'Est i a la mateixa Vall de Tena (RLiR XI, 21, 178; VII, 130); Badia, *El habla del Valle de Bielsa* (Barcelona 1950), p. 308, dona *navalla* «navaja», *navalla de rasurar* «navaja de afeitar». — ² Notem *nabéla* (sul.), *nabla* (salac.), *labaña* i *labana* (anav., guip., bisc.), *ñabla* (ronc.), Mitxelena, *Pasado leng. vasca*, p. 55; Schuchardt, *BhZRP* VI, 35. — ³ Cf. el bearn. *nabe*, que sembla ser un derivat regressiu de **nabalhe*. — ⁴ La glossa és «faelging: *navalia, occa*» (RDR II, 193); *occa* i *faelging* comunament signifiquen 'rascle'; potsers hi tenim una traducció aproximada; a més *faelging* i el primitiu *fael* són també 'llanda de roda'. Notem també que segons Mitxelena, *Fon. vasca*, p. 201, les formes basques (n. 2) semblen totes elles venir d'una *nabala*, cosa que suggereix que la forma *a* devia ser ben antiga; tanmateix observem que el sul. *tahalla* «mantel, servilleta» té també a pretònica i això que és equivalent de *tovalla* *θwahljā*. — ⁵ Avui es diu *coltell*, *espasa*, *lliri d'espases* etc. — ⁶ Va anotar el *Navaixo del Tuto*, una bassa a Lliria, i el *Navaixo de la Massà* a Casinos que serveix com a un abeurador del bestiar.

**Navarro* 'évol': registrat per JCoromines a Xodos

(Maestrat), 1961; no ens és clara la seva formació.

Navegabilitat, navegable, navegació, navegador, navegament, navegant, navegar, navei, naveli, navetaria, navícula, navicular, navigi, navili, navilier, V. nau Ne, V. en Ne, V. ni (NO) Neàrtic, V. àrtic Neatrosi, V. artrosi Nebodalla, nebodam, nebodastre, neboder, V. nebot

NEBOT, 'fill d'un germà o d'una germana', del llatí NĒPOS, -ŌTIS; la forma femenina *neboda* correspondria a un llatí vulgar NEPOTA (en lloc de NĒPTIS).¹ □ 1.ª doc.: *nebot* 1251 (Pujol, doc. XVI.21)² i *neboda* en Desclot (*InvLC*).

Mot usual, freqüent en texts de tots els temps: *Cost. Tort.* (ed. Oliver, p. 283); Jaume I, *Cròn.*; Llull; *VidesR*; 1371 JMarc; 1472 JEsteve; 1575 *TbPu.*, etc.³ En llatí NĒPOS, -ŌTIS m. i NEPTIS f. reunien els sentits de 'nét, neta' i 'nebot, -da', i aquestes accepcions han continuat en it. *nipote* m. i f.⁴ Les altres llengües romàniques han tendit a diferenciar clarament entre aquests dos sentits. Un femení NEPTA, format de NEPTIS amb la terminació més comuna, s'ha especialitzat en el llatí ibero-romànic en el significat de 'neta', i d'ella fou tret a masculí NEPTUS: d'aquestes formes, provenen cat. *neta* i *nét* (veg. avall), cast. *nieta* i *nieto*, port. *netá* i *neto*.⁵ Això per la seva part va fer possible l'especialització de la parella NEPOTE m., NEPOTA f. en el sentit de 'fill o filla d'un germà o d'una germana' en català, que segons indicis sembla haver assolit, ben d'hora, una diferenciació entre *nét, neta* i *nebot, -da*.⁶ En castellà i portuguès la continuació de SOBRĪNUS, -NA 'nebot, -da' ha assegurat la diferenciació, encara que l'aragonès, tot i anar amb el castellà en línies generals, ha mantingut *nieto* 'nebot' fins al S. xv.⁷ En francès, els resultats han estat *nièce* 'neboda' (d'una forma femenina NEPTIA, documentada en inscripcions) i *nies* m. (nom.) < NEPOS, *nevout* (ant.), *neveu* 'nebot' < NEPOTEM; però el significat de 'nét' apareix en alguns texts medievals i un cop en un text jurídic del S. xvi. En occità antic *neps* (nom.), *nebot, -da* «neveu, nièce» (i també *nepsa, netsa* «nièce»;⁸ segons PDPF, *neps, nebot* s'havia usat, a més, en el sentit de «petit-fils» i de fet el FEW VII, 95, dona *nep* «petit-fils» com a forma usual avui a Niça.

És possible que en català antic *nebot, -da* encara mantingués quelcom del sentit de 'nét, neta' com en francès i occità. Almenys en tenim testimonis en el ross. antic en el text de les *VidesR*: «Los lurs *nebots* són vedels, los quals pensen en Betel», P271v2 (cf. la base llatina en V854.6 és *nepotuli*, dimin. de *nepos*); els editors també interpreten aquesta acceptació per a *neboda* en P230r1.⁹ *Nebot, -da* significava 'nét, neta' devia ser ben freqüent a la zona del Pallars, car pels anys 1934 quan JCoromines va estudiar el parlar d'aquesta regió el mot *nét, neta*, era desconegut als pobles de Tavascan, Esterri i Àreu, i *nebot* significava 'nét' i 'nebot'. Al poble d'Àreu hom deia *renebot* per a distingir el sentit de 'nét'. Notem, a més, l'ús de *neps* 'nebot' en un text antic: «Lo Rey --- a monse-